

Uttalande från Nationell Estetisk Kongress 2017, angående införande av ett obligatoriskt estetiskt ämne på gymnasiet

Den nationella estetiska kongressen samlades i början av april i Malmö och därför är det först nu vi kan yttra oss kollektivt över tankarna runt ett nytt estetiskt ämne på gymnasiet. Trots att remisstiden har gått ut vill vi från kongressen informera om våra synpunkter.

Det finns flera goda exempel och forskning som visar att de estetiska ämnena kan hjälpa elever att uppnå en djupare förståelse och starkare utveckling inom andra ämnen än de estetiska i skolan. Men vi anser också att de estetiska ämnena har ett mycket stort egenvärde, ett eget kunskapsområde som kan komma att få stor betydelse för samhällets kulturella, ekonomiska och demokratiska utveckling. En viktig aspekt är att betona värdet av kreativiteten i de estetiska läroprocesserna ur ett lärandeperspektiv och ett bildningsperspektiv samt utifrån de framgångsfaktorer som kan implementeras inom alla yrkesområden.

I vårt nutida informationstäta samhälle får berättelser och multimodala uttryck en allt större betydelse, både för samhällsbyggandet och för den enskilda individen. Vi möts av en växande ström av kommunikativa uttryck som människan måste lära sig att hantera. Utöver det skrivna ordet, som har varit skolans fokus de senaste hundra åren, har bilden, ljudet och kroppsspråket fått allt större betydelse i det moderna medielandskapet. Precis som det krävs tid och övning att utveckla förmågan att förstå, tolka och uttrycka sig med det skrivna språket, krävs det också tid och övning för att utveckla förmågan att hantera andra kommunikativa uttryck.

De estetiska ämnena är kommunikativa och viktiga för individens hela utveckling, kanske speciellt för ungdomar som söker och skapar sin identitet under gymnasieåren. I nedanstående text argumenterar vi kort för att de estetiska ämnenas viktiga kunskapsområden ska återinföras som obligatoriska i gymnasieskolan.

Det kulturella området

Den tydligaste kopplingen till EU:s nyckelkompetenser är Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer: *förmågan att uppskatta den kreativa betydelsen av idéer, upplevelser och känslor i ett antal medier, t.ex. musik, litteratur, visuell konst och scenkonst* (EUR-Lex, 2006). Vi menar att den kulturella kompetensen inte har implementerats på ett önskvärt sätt i den svenska gymnasieskolan. Därför anser vi att införande av ett nytt estetiskt ämne är den rätta vägen att ge Sveriges elever önskvärd kompetens. Från 2018 kommer PISA-tester även att inkludera "globala färdigheter" och kulturell medvetenhet enligt Andreas Schleicher, OECD:s utbildningsledare.

Schools need to prepare students for a world in which people need to work with others of diverse cultural origins, and appreciate different ideas, perspectives and values; a world in which people need to develop trust to collaborate across such differences; and a world in which people's lives will be affected by issues that transcend national boundaries.
(OECD 2016, s. 1)

Ett obligatoriskt estetiskt ämne ger större möjlighet att få in fler människor från olika socialgrupper och med olika bakgrund och kultur i det kulturella livet. Fler får möjlighet att känna sig hemma på teater, i konsthallar och konsertsalar, både som konsumenter och producenter av kultur och konst.

Breddad rekrytering inom musik-, konst-, medie-, teater- och dansutbildningar på högre nivå är dessutom önskvärd.

Det ekonomiska området

De ungdomar som börjar gymnasiet idag är födda på 2000-talet, och de kommer att vara verksamma inom yrkeslivet till 2060-talet. De samhällsförändringar som kommer att ske fram till dess är svåra att överblicka, men vi behöver rusta ungdomarna för dessa förändringar. Förmågan till innovation, att kunna hantera, dokumentera, tolka och uttrycka sig med olika kommunikativa uttryck kommer förmodligen att bli något som de flesta människor har nytta av i sina framtida arbeten. Att träna dessa förmågor och att kommunicera sina kunskaper, är något eleverna tränar inom de estetiska ämnena. Varje medborgare behöver utbildas i gestaltning: att ge form åt, konstruera och synliggöra sin kompetens och sitt ämnesområde. Kommunikation är också invävt i flera av EU:s nyckelkompetenser, liksom i OECD:s ramverk för kommande PISA-mätningar – tänkta att spegla kunskaper för framtidens behov:

Effective and appropriate communication and behaviour, within diverse teams, is already a component of success in the majority of jobs, and will become an even bigger component over the years ahead. (OECD 2016, s. 3)

Allt fler människor skapar och konsumerar kultur i det moderna medielandskapet och vi kan redan se hur musik-, film- och dataspelsbranscherna har växt och fått allt större betydelse för länders ekonomi. Även inom den kommersiella kulturen är förmågan att skapa och förmedla berättelser genom olika kommunikativa uttryck av stor betydelse. Att tänka utanför boxen, att vara kreativ och se andra ingångar till problemlösning kommer att vara en absolut nödvändighet i den framtida konkurrensen på arbetsmarknaden. Att utveckla den kreativa förmågan sker bl.a. genom ett processinriktat arbete i de estetiska ämnena; att träna, utforska, våga misslyckas och sedan med hjälp av sina erfarenheter ta sig vidare. Det estetiska genomsyrar hela samhället och har potential att bidra till utveckling inom en mängd yrkesområden. Vi ser därför ingen anledning till att ett estetiskt ämne skulle exkluderas från gymnasieskolan.

Det demokratiska området

Samhället går mot en ökad segregering mellan människor med olika sociala bakgrunder, mellan små och större orter, mellan stad och land. Efter att det estetiska obligatoriska ämnet försvann från gymnasieskolorna finns inte dessa kunskapsområden representerade på alla gymnasieskolor eller ens i alla kommuner. Det betyder att den estetiska kompetensen idag främst finns på större skolor i större kommuner med estetiska program. Fortsätter trenden blir det bara elever i större städer, eller elever med föräldrar som har ett eget kulturintresse som möter de estetiska ämnena. Vi ser det som en viktig bildnings- och demokratifråga att alla elever ges möjlighet att möta kultur och att utveckla förmågan att tolka, skapa och uttrycka sig genom olika estetiska kulturella uttryck. Vi menar att det sker bäst genom ett obligatoriskt estetiskt ämne i gymnasieskolan för att på så vis nå de flesta av Sveriges ungdomar.

Tillgång till ett fritt och vitalt kulturliv är en förutsättning för ett öppet samhälle som främjar delaktighet och demokrati. Det är en bärande idé för regeringens samhällsbygge att kulturlivet behöver vara tillgängligt för fler och i hela landet. (Regeringen, 2016, 16 september)

Att fostra unga människor till goda demokratiska medborgare innebär bl.a. att alla elever får möjlighet att öva sin förmåga i att tolka och uttrycka sig med de kommunikativa uttryck eller språk, som

används i dagens medielandskap. Ur ett demokratiskt perspektiv är det därför nödvändigt att ge alla unga människor flera språk och andra uttryckssätt än enbart det talade och skrivna språket. Förmågor och kunskaper inom de estetiska kunskapsområdena ger verktyg för att uttrycka sina tankar, känslor och åsikter men även för att läsa av och tolka vår omvärld. Kompetensen i att avkoda bilder, kroppsspråk och andra multimodala uttryck blir därmed viktig i dagens samhälle. Dans, teater, musik, bild och media är ämnen där eleverna kan ges både teoretiska kunskaper, möjlighet att praktiskt öva sig i att tolka andras uttryck och att uttrycka sina egna åsikter med olika estetiska uttryck. De som behärskar flera olika uttryckssätt får större möjlighet att kommunicera med människor från olika delar av såväl övriga världen som vårt eget samhälle och därmed att påverka och delta i samhällsdebatten.

Betydelsen för ungdomars identitetsutveckling

I de estetiska ämnena har elever stora möjligheter att arbeta med och uttrycka sin egen identitet med de uttryckssätt som står eleven närmast, där de har lättast att uttrycka sig. När de arbetar med, ifrågasätter och prövar sin identitet, utvecklar de även det ”språk” och de uttryckssätt som de arbetar med. Som det uttrycks i OECD:s noggranna genomgång av forskningsstudier kring utbildning i estetiska ämnen, *Art for Art's Sake: The Impact of Arts Education* (OECD, 2013):

The main justification for arts education is clearly the acquisition of artistic habits of mind ...not only the mastery of craft and technique, but also skills such as close observation, envisioning, exploration, persistence, expression, collaboration, and reflection – the skills in thinking and creativity and the social and behavioural skills that are developed in the arts. (s. 14)

Att praktiskt öva sig i att uttrycka sin egen identitet, sina egna åsikter och att tolka andras uttryck samt att möta en publik som kan ge respons, ökar elevernas självkänsla. Ökad självkänsla gör det lättare att göra sin röst hörd i samhället. Ett vidgat register för möjligheter till kommunikation genom kreativa estetiska läroprocesser ger också större förutsättningar för människor att mötas över olika typer av gränser.

But no school should fail to educate its students to understand and respect cultural diversity. All young people should be able to challenge cultural and gender stereotypes, to reflect on the causes and solutions of racial, religious and hate violence and to help create tolerant, integrated societies. (OECD, 2016, s. 3)

Sammanfattning

För att stärka utvecklingen inom dessa samhällsområden - det kulturella, det ekonomiska och det demokratiska – samt för att främja ungdomars identitetsutveckling behöver vi ett obligatoriskt estetiskt ämne på gymnasieskolan.

När OECD-länderna skapar strategier för att utveckla det framtida kunskapsbegreppet och internationella kunskapsmätningar som PISA därför förändrar sitt innehåll, får inte Sverige hamna i bakvattnet.

Nationell Estetisk Kongress rekommenderar därför ett bifall av gymnasieutredningens förslag om införande av ett obligatoriskt estetiskt ämne på gymnasieskolan.

För Nationell Estetisk Kongress 2017,

12 april, 2017

Pontus Edmar, lärare i Musik- och Teaterämnen, Schillerska gymnasiet, Göteborg
Mats Gräns, lärare i Musikämnen, Njudungsgymnasiet, Vetlanda
Lisen Gustafsson, lärare i Dansämnen, Sturegymnasiet, Halmstad
Ola Lindholm, lärare i Bild- och Mediaämnen, Sundstaggymnasiet, Karlstad
Pita Skogsén, lärare i Teaterämnen, Hulebäcksgymnasiet, Mölnlycke
Sverker Zadig, lektor i Musik, Spyken, Lund

Referenser:

EUR-Lex, rekommendation för ett livslångt lärande (2006). Sammanfattning: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=URISERV%3Ac11090>
(hela dokumentet: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex:32006H0962>)

OECD (2013). *Art for Art's Sake: The Impact of Arts Education*. Paris: OECD Publications.
(Overview)
https://www.oecd.org/edu/cei/ART%20FOR%20ART'S%20SAKE%20OVERVIEW_EN_R3.pdf
(Hela rapporten: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264180789-en>)

OECD (2016). OECD proposal for the PISA 2018 Global Competence assessment
<https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>

[Regeringen \(2016\). Regeringens satsning på ett mer jämlikt kulturutbud, budgetproposition 2017](http://www.regeringen.se/artiklar/2016/09/regeringen-satsar-pa-mer-lokal-kultur-i-hela-landet/)
<http://www.regeringen.se/artiklar/2016/09/regeringen-satsar-pa-mer-lokal-kultur-i-hela-landet/>